

Hans Knot heeft de beschikking gekregen over het persoonlijke archief dat één van de initiatiefnemers achter Radio Veronica, Max Lewin, vanaf begin 1959 heeft bijgehouden. Daaronder vele documenten, artikelen, juridische kanttekeningen, memo's en foto's. Het beschrijft niet alleen de historie van Radio Veronica maar ook vele zijtakken binnen de radiowereld. Doordat Lewin zeer secuur en bovendien zeer uitgebreid heeft gedocumenteerd komen vele nieuwe zaken, waar tot nu toe niet over is gepubliceerd, boven water. Naast dit archief wordt er voor een komende publicatie(s) in boekvorm ook uitgebreid gebruik gemaakt van spuurwerk in andere krantenarchieven. Enkele hoofdstukken uit de komende publicatie zullen als voorpublicatie worden geopenbaard.

Een juridische blik op de uitzendingen en de stoorzender

In de maand mei 1960, nadat de officiële uitzendingen van Radio Veronica al enkele weken aan de gang waren, was een publicatie te vinden waarin de redactie van 'Burgerrecht' haar juridische blik liet vallen op het gebeuren. Als aanhef had men gekozen voor 'Strijd in de ether', daarbij vooral doelend op een eventueel internationaal conflict gezien de storingen die werden veroorzaakt door een stoorzender. Aangenomen werd dat, via berichtgeving uit de diverse kranten, de storing afkomstig was uit het buitenland en derhalve juridisch gesproken kon worden over een internationaal conflict. 'Men vraagt zich onwillekeurig af of het hier gaat om het vrije woord, als zou dat maar het woord der reclame zijn, dan wel slechts een conflict om een golflengte.'

In het begin van het relaas leek het erop of de redactie van 'Burgerrecht' aan de kant van de eigenaren van het radiostation stond gezien de volgende opmerking: 'De initiatiefnemers is het beslist niet gemakkelijk gemaakt, want met alle formele middelen, die te vinden waren, werd de organisatie gehinderd. De douane heeft er haar steentje aan bijgedragen en in Duitsland ging men zelfs zó ver om op verzoek van de Nederlandse zaakgelastigde het schip, dat onder Panamese vlag vaart, aan de ketting te leggen, al bestonden daartoe naar aanstonds bleek, niet voldoende redenen.'

Vervolgens ging men in op het gebruik door Radio Veronica, via een buitenlandse constructie, onder de vlag van Panama: 'Van een Panamese maatschappij heeft de naamloze vennootschap 'Veronica', gevestigd in Liechtenstein, het schip te huur om van boord af de uitzendingen te verzorgen. Het klinkt misschien allemaal wat dubieus, maar in feite kunnen hiertegen geen juridische bezwaren bestaan. Panama is niet aangesloten bij de radio-overeenkomsten. Uit Liechtenstein zijn

in de loop der eeuwen al veel vrijzinnige plannen gekomen en uitgevoerd. Het aandelenkapitaal van 'Veronica' is echter voor het grootste deel in Nederlandse handen, zodat in feite met 'Veronica' toch een Nederlands belang aan de orde is.'

In de kranten was destijds veel kritiek te lezen over de standvastigheid van de toenmalige politieke partijen tegen de invoering van een derde radionet, dat via het voeren van commercials zou kunnen worden bekostigd. Pas ruim vijf jaar na dato gebeurde alsnog de invoering van het toenmalige Hilversum 3. In 'Burgerrecht' van 21 mei 1960 ging men ook op dit onderwerp in door te stellen: 'Dat een commerciële zender ongewenst zou zijn kan men overigens niet bij de massa beluisteren, want deze geniet meer van de prettige luchtige muziek, die de meeste commerciële stations zo eigen is.' Inderdaad totaal anders als de twee Hilversumse netten, die vooral overmatig veel gepraat aan het uitzenden waren.

Men vond dan ook dat de tegenstand van politieke zijde te verwachten was, maar stelde tevens dat de luisteraars daar zeker niet mee tevreden zouden zijn en tot actie zouden overgaan: 'Terwijl zeer vele radioluisteraars reeds nu acties wensen te ondernemen voor het behoud van Veronica treedt de Nederlandse overheid 'Veronica' via de zegsman van de PTT niet bepaald vriendelijk tegemoet. In het eerste officiële communiqué van de PTT werd zondermeer gesproken van een piratenzender, en de reactie op de vraag waarom de PTT Veronica niet helpt aan een storingvrije frequentie, was dat 'een rechercheur een inbreker ook niet helpt aan een adresje, waar een diefstal het minste kwaad zou kunnen.'

Uit het volgende bleek dat de juristen het totaal niet eens waren met voornoemde verklaring van de woordvoerder van de PTT want men stelde: 'Dat zijn onbehoorlijke vergelijkingen. De PTT moge dan bezwaren hebben tegen het bestaan en de uitzendingen van Veronica - al heet, dat die bezwaren slechts van 'technische - en organisatorische aard' zouden zijn. Een piraat is iemand die steelt, wat onrechtmatig doet Veronica?'

Duidelijk voor de samensteller van 'Strijd in de ether' was wel dat er geen enkele Nederlandse wet op dat moment van kracht zou zijn om in te kunnen grijpen tegen de initiatiefnemers van het radioproject: 'De enige wet die van kracht kan zijn is de Panamese wet. De Nederlandse PTT heeft nog wel als argument aangevoerd dat 'Veronica' het scheeps- en luchtvaartverkeer in gevaar zou brengen, maar de PTT heeft tot op heden nog met geen enkel bewijs of met geen enkele gemotiveerde klacht iets kunnen bewijzen.'

Vervolgens richtte de schrijver van het artikel - ook in 'Burgerrecht' werd de naam van de auteur helaas niet genoemd - zich op de weloverwogen keuze door de organisatie achter 'Veronica' te steunen daar men dan wel een frequentie had verkozen in de directe omgeving van de 'visserijband', maar dat dit volgens insiders niet zo dicht bij voornoemde band was dat de scheepvaart er hinder van zou ondervinden: 'Een schip, dat zelf door omstandigheden de grens van de visserijband overschrijdt, zou eerder Veronica kunnen storen.' De conclusie was vervolgens dat wanneer Veronica gebruik maakte van een frequentie, toebehorend aan een andere partij, alleen die partij gerechtigd was alle mogelijke maatregelen te nemen zodat Veronica de frequentie zou gaan verlaten.

Als advies had de auteur het volgende om een eventueel onwettig gebruik op te lossen: 'De 'eigenaar' van de overstreden golflengte zou daarvoor Veronica in rechten moeten aanspreken. Ook naar het recht van Panama en ook naar recht van Liechtenstein, is er wel degelijk een juridische mogelijkheid om op korte termijn een einde te maken aan het bedrijven van een onrechtmatige daad.'

Wat heel duidelijk was uit de diverse berichten in de daaraan voorafgaande maanden dat er van verschillende kanten dreigende taal was geuit maar op geen enkele manier gebruik was gemaakt van een rechter. En ook was het duidelijk dat in 1960 naar Nederlands recht 'geen recht van spreken' zou zijn daar het zogenaamde 'toepasselijke recht' de activiteiten van Veronica niet verbood. Maar de auteur van 'Burgerrecht' vond toch een zogenaamde 'loophole' door te stellen: 'Toch zou een naar Nederlands recht de Liechtensteinse NV wel in Nederland gedagvaard kunnen worden veroordeeld tot betaling van schadevergoeding of het beëindigen van de uitzendingen voor zover ze enig Nederlands belang zouden kunnen verstoren. De executie van een dergelijk vonnis zou natuurlijk weer heel wat moeilijkheden scheppen, maar er stond dan tenminste eens iets in rechte vast, terwijl men nu eigenlijk een beetje in het duister blijft tasten.'

Uiteraard, de geschiedenis van de zeezenders beschouwend, zijn er veel manipulerende berichten, vooral door overheidsinstanties, de wereld ingestuurd. Dit alles in een juridisch duistere wereld waar veel gesuggereerd werd om vooral de tegenstander 'bang' te maken. Afgaand of de zogenaamde stoorzender was het de ene keer een zender in een zenderpark in het westen van ons land, de andere keer een in Duitsland. De bringers van het nieuws waren dan ook twee partijen, die elkaar probeerden te bestrijden. Uiteraard was men bij de PTT ook schuldig aan deze vorm foute berichtgeving wat bleek uit: 'De PTT zegsman heeft niet man en paard willen noemen en heeft er dit op gevonden dat de

rechtmatige gebruiker van de golflengte recht heeft om hierop uit te zenden, wat dan ook, muziek, sprekers of allerlei storende geluiden.'

Natuurlijk was het de vraag of de PTT wel de nodige activiteiten had ontwikkeld om na te gaan vanwaar de storingen op de door Veronica gebruikte frequentie werden veroorzaakt. Immers, na de heftige ontkenningen dat men zelf niet de veroorzaker was geweest, gaat men er met gezond verstand er vanuit dat een 'controledienst' toch op zoek had kunnen gaan naar een echte verstoorder. Verplaats je maar in illegale uitzendingen en in de rol van de toenmalige controledienst en je beseft dat de PTT direct de eerste avond, dat de storingen werden geconstateerd, er peilingen had kunnen verrichten om de stoorzender uit te peilen. Het verhaal in 'Burgerrecht' eindigde met de conclusie dat er geen sprake was van een goede rechtsorde.

'De strijdmiddelen, die thans gebezigd worden tegen 'Veronica' behoren in ieder geval niet bij een goede rechtsorde, of er hier nu aan de ene kant Panamese of Liechtensteinse partijen staan en aan de andere kant Nederlandse of Duitse. Aan de Duitse ambassadeur is dit in een protestschrijven als volgt duidelijk geformuleerd: 'De situatie bevordert niet de goede verstandhouding tussen de beide volken, en vooral niet omdat de ouderen zich nog de oorlog tegen 'Radio London' herinneren en nu daarover aan de jongeren vertellen.' Zou intussen Veronica gelijk hebben als zij stelt, dat de PTT toch bemoeienissen heeft met de storingen of althans in dezen te passief is, dan zou men geneigd zijn om te zeggen, dat inderdaad het vrije woord in gedrang is'. Woorden die werden gedrukt ver voordat we het zouden hebben over het gevecht voor de Vrije Radio.